

A la nostra ciutat, d'uns anys ençà, no estem gens acostumats a que surtin llibres com el de l'Ana Fernández Álvarez tractant el tema amb tant de rigor. La autora de EL CEMENTIRI DE SANT NICOLAU, donant mostres de maduresa, ens ha obsequiat amb una obra que, allunyada de posicionaments partidistes, ens apropa amb credibilitat al cementiri i el culte a la mort. A Sabadell son molt pocs els escriptors que han fet esment d'aquest indret. Més, el cert és que, mai ningú havia tractat aquest tema amb tant aclaridora visió com ho ha fet aquesta Doctora en Història de l'Art. Aquest llibre ha estat editat per la Biblioteca Abat Oliva de Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Tota una garantia.

Malauradament, no estem habituats a que els nostres escriptors afrontin temes inèdits de la nostra història passada o recent, tant se val, amb credibilitat, doncs, massa sovint es recreen en arguments o personatges, supermitificats. No obstant el més greu de la qüestió és que, als errors de concepte s'hi sumin, sense cap mena de pudor, les premeditades exclusions. Donant així, una visió ambivalent i partidista de la història. Actitud aquesta que, en lloc d'enriquir-nos ens empobreix. La historiografia que no es base en la investigació i, sistemàticament defuig el compromís amb la societat, no és res. No obstant, Ana Fernández amb aquest llibre ens obre, novament, la porta de la recerca i ho fa, precisament, sense prejudicis amb un tema que, a priori, rellisca a molta gent: el nostre cementiri i amb ell la cultura de la mort. I és que el culte a la mort, a mesura que la societat moderna avança, cada vegada resta més i més allunyada del context general de l'existència. I això és tant així que fins hi tot les famílies procuren escatimar-ne la seva dramatització als infants.

El cementiri de Sant Nicolau de Sabadell

Jordi Roca i Tubau

Com si la mort no fos un fet quotidià i ineludible.

Confesso que no sóc home de cementiris però, aquest llibre, m'ha interessat tant pel seu plantejament com pel seu discurs. La mort és —vulguem-ho o no i al marge de les creences religioses— el punt i final de la nostra existència física. És a dir, amb ella, els humans "entrem a la vida eterna" i, amb ella, els cementiris es converteixen en la ciutat dels morts. Ciutat on els vius dipositem la despulla d'aquells que, en vida, han estat motiu d'amors i desamors. La mort, doncs, és part indefugible de nosaltres mateixos, i des de que l'home és home, a la mort, li ha rendit un culte entranyable. Culte que, sovint, és veritable testimoni de la manera de ser i de viure d'una societat. I això és tant així que no en va els arqueòlegs cerquen en les necròpolis aquelles tombes que, mitjançant l'estudi d'objectes i pertinences dels difunts, aportin llum a la recreació de les civilitzacions que ens han precedit. La cultura funerària és, i ha estat arreu i en totes les civilitzacions del món, una font on en el seu doll els investigadors hi cerquem, a més de les incògnites de la nostre existència, les preguntes sense resposta del més enllà espiritual.

L'Ana amb una delicadesa i una sensibilitat digne de ressenyar ens ha mostrat, amb la seva obra, la bellesa d'un entorn desconegut per la majoria dels sabadellencs, hi ho ha fet amb un lèxic a l'abast de tothom per a pal·liar, en certa mesura, el "desconeixement popular evident", sense

ANA FERNÁNDEZ ÁLVAREZ

EL CEMENTIRI DE SANT NICOLAU

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

que això vulgui dir renunciar a res. El cementiri de Sabadell és un lloc, com molt be diu ella, "on hi han més mostres d'art per metre quadrat de la ciutat". I és que l'art funerari ha estat el mitjà que els vius han emprat tant per fer memòria de la personalitat del difunt com de la seva ostentació material davant la societat.

Ana Fernández en el seu prefaci diu "Vivim un present dolç pel que fa a l'estudi urbanístic com a referent reflexiu del que són, avui dia, les ciutats i com és la manera de viure-les". I jo afegiria que aquest present dolç cal que el traslladem, sense més demores, al fet cultural en tota la seva extensió. Altrament anirem enrera. I és que el nostre futur si no passa per la innovació i alhora el respecte a la tradició, serà un futur totalment descafeïnat i el que és pitjor un futur sense memòria.

Ara que encetem un nou mil·lenni cal que fem un esforç i creativament ens situem allà on ens correspon i, de una vegada per sempre enterrem les "ràncies avantguardes" per a donar a llum, amb el nostre compromís, el futur innovador que ens mereixem. Mes ser innovador vol dir estar compromès amb aquelles coses que, mantes vegades, els "creadors" obvien, unes voltes per ignorància i d'altres per manca de creativitat que és molt més greu.

Maria Paredes comença el pròleg dient "Sta, viator! "atura't vianant"! epítafi gravat en una petita tomba de la Via Àpia dedicat a una noia jove. Doncs be aquesta crida a aturar-se crec es vàlida per a tothom. Aturar-se a contemplar allò que ens és proper no és altra cosa que el plaer de la contemplació, pràctica aquesta quasi desterrada dels hàbits de la societat moderna. Mes, no oblidem que la contemplació; és part indispensable de la dinàmica humana. Si no contemplem el nostre entorn amb els nostres propis ulls ni tan sols sabrem on vivim. Si no gaudim de les nostres coses, per petites que siguin, mai gaudirem de la nostre identitat! I no oblidem que els silencis i les presències perdudes, son part indefugible de nosaltres mateixos. No en va l'autora diu del nostre cementiri que "És un lloc on l'inconscient ciutadà es manifesta amb tota la seva força i naturalitat, un indret on el Sabadell més íntim se'ns ofereix amb més claredat."

Avui i ara sembla com si la cultura, la religió i les tradicions fossin elements sobers a la nostra civilització. Alerta! d'aquí a l'abisme només hi ha un pas que a voltes no te retorn. I si com sembla en el futur només ha de prevaldre la deshumanització en favor dels interessos d'uns pocs el nostre tarannà mediterrani corre perill i, de retruc, "la convivència entre la ciutat dels vius i la dels morts" esdevindrà tant desproporcionada que, probablement, bona part de la nostra cultura judeo-cristiana deixarà de tenir sentit. Més tothom rics i pobres aniran a parar a la ciutat dels morts, malsigui en un nínxol de moderna construcció despulat d'art i de tota referència a la seva personalitat o, en última instància, incinerat per a restar pels segles dels segles en l'anonimat.

Com que res és casual crec que aquest llibre és un document de primera mà que ens apropa a bastament al discurs de la simbologia; discurs que sense mes dilacions ha de retornar a l'art la funció primigènica: materialitzar les idees i elevar-les al sublim. No en va en l'art funerari no hi ha res de gratuït, tot té el seu signifi-

cat i l'artista a l'hora de plasmar les seves obres els hi ha donat el sentit que cal, sentit que sovint va més enllà dels condicionaments estètics de la plàstica exposada a les galeries comercials. Sentit que afaïxonat amb cura és testimoni de l'art del seu temps; per tant l'art funerari, avui com sempre, és un art compromès que es projecta més enllà del seu petit clos sent, art i part d'aquell espai de recolliment. Espai que hom el petja en silenci. Espai on hom oblidant-se per uns moments del brogit en gaueix malgrat l'indefugible pas del temps.

El Cementiri de Sant Nicolau o com vulgarment diem el Cementiri de Sabadell de ben segur que a partir de la lectura d'aquest llibre hem el visi-

tarà i el mirarà amb uns altres ulls i tal vegada i cercarà a l'ombra dels xiprers resposta a les preguntes que, malgrat no en tinguin, a hom l'ajudarà a viure en pau amb si mateix. Cosa aquesta que escasseja en una societat que com la nostra tot fent taula rasa al llegat cultural, a passos agègantats es materialitza en desmesura. Llàstima.

Mausoleus de Jaume i Josep Gorina Plajo.
Arquitecte: Juli Battllevell Arús, any 1899
Escultor: Rossend Prat.

FOTO: JORDI JOVANTENY